

serkancatarih

Pars

AKADEMİ

serkancatarih.jimdo.com

OSMANLI İMPARATORLUĞU KÜLTÜR ve MEDENİYET

Şaşıktık Kaldık

MEB

ÖSYM

Veraset Sistemi ve kut geleneği
Osmanlıda devam etti

Ülke

Osman Bey
Orhan Gazi

→ Hükümdar
ve ailesine

I. Murat

→ Hükümdar ve
oğullarına

Fatih

→ Hükümdara

aittir

Çıkma: Şehzadelerin eyaletleri yönetmesi için askerler, hocalar diğer görevlilerle birlikte annesiyle sancağa gönderilmesine denir.

Sancak Usulü: Şehzadelerin devlet tecrübesi kazmaları için sancaklara gönderilmesine denir

Padişah

Sancak Usulünü
Başlatan

→ Orhan Gazi

Sancaktan ilk
gelen

→ I. Murat

Sancaktan son
gelen

→ III. Mehmet

Sancak Usulünü
Kaldıran

→ I. Ahmet

→ MEB'in Lise 2 ders kitabında sancağa çıkma usulünü III. Mehmet kaldırdı diye yazılmıştır. Ancak ÖSYM'nin 1987'deki sorusunda I. Ahmet kaldırdı ifadesi geçmektedir.

I. Ahmet döneminde, şehzadeleri sancaklarda görevlendirme uygulaması kaldırılarak, hanedanın en yaşlı üyesinin saltanatın başına geçmesi yasallaştırılmıştır.

Bu durumun, Osmanlı yönetiminde yarattığı aksaklık aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Devlet otoritesinin yok olması
- B) Ülkede sık sık iç isyan çıkması
- C) Valide sultanların saltanata egemen olması
- D) Şehzadelerin yönetim deneyimi ve tanınma fırsatı bulamaması
- E) Devlet adamlarının sık sık değiştirilmesi

II. Abdülhamit: **El-gazi**
(1877 Plevne'den sonra)

V. Mehmet Reşat: **Reşad**
(Hak yolunda yürümek)

II. Murat: **Muradi**
(istenerek ümid ederek beklenen arzu edilen)

Fatih: **Avni**
(Yardım)

II. Bayezit: **Adli**
(Hakkaniyet)

II. Mahmud: **Adli**

III. Selim: **İlhami**
(İlham ile elde edilen)

III. Mustafa: **Cihangir**
(Cihanı zapteden)

I. Mahmut: **Sekbati**
(Geçme, ilerleme)

III. Ahmed: **Necip**
(Soyu ve nesli temiz)

II. Mustafa: **İkbali**
(Baht açıklığı, talih)

II. Ahmed: **Adli**

IV. Mehmet: **Vefai**

IV. Murat: **Muradi**

Padişah Mahlasları ve Anlamları

II. Murat'tan itibaren Osmanlı Padişahlarının birçoğu şairdi. Şair Padişahların divan edebiyatı ananesince ad yerine kullanmış oldukları "mahlas" ları vardı.

Cem sultan: **Cem**
(Şah, hükümdar)

Yavuz: **Selimi**
(İyi inyetli, dürüst)

Şehzade Korkut: **Harimi**
(Çekinmez)

Kanuni: **Muhibbi**
(Seven, Sevgi besleyen)

Şehzade Mustafa: **Muhlisi**
(Kanuni'nin Oğlu)
(İhlaslı)

II. Osman: **Farisi**
(İran dili veya halkı ile ilgili olan)

I. Ahmed: **Bahti**
(Kader)

III. Mehmed: **Adni**
(Vatan tutmak)

III. Murat: **Muradi**

II. Selim: **Selimi**

Osmanlı Hükümdarlarının

Unvanları

- Bey
- Gazi
- Hüdavendigâr
- Han
- Hakan
- Sultan
- Padişah
- Halife
- Şahane
- Hümayun

Hükümdarlık Sembolleri

- Hutbe
- Sikke
- Davul (Tabl)
- Sancak
- Tuğ
- Culüs Töreni
- Biat
- Taht
- Asa
- Hilat (Giysi)
- Çetr (Şemsiye)
- Kılıç Kuşanma / Alayı

Kafes Usulü

I. Ahmet'in Sancak usulünü kaldırması sonrasında şehzadelerin saraydan tahta çıkmasına denir. I. Ahmet kafesten tahta çıkan ilk padişahtır.

Sadâret Makâmı

Sadrazam, Serdar-ı Ekrem unvanı ile sefere çıktığında yerine bakan kişi

Eğber-i Erşat

I. Ahmet döneminde kardeş katlinin yasaklanmasının ardından yaşça büyük ve tecrübeli şehzadenin başa geçmesidir.

Dersâadet

Osmanlı Devletinde başkente verilen isim

Berat

Padişah tarafından verilen rütbe ve nişanlarla ilgili ayrıcalık belgesi

Şehzade, Çelebi, Efendi

Padişah çocuklarına verilen isim

Topkapı Sarayı (Saray-ı Cedid)

Yapımına Fatih tarafından başlandı
1460 - 1478'e kadar sürdü

Kurulduğu yıllarda diğer padişahların
yaptırdığı köşk, saray, çeşme vs. ile
700 bin metrekareyi kaplayan; bu-
gün 80.000 metrekarelik alanı kap-
layan tarihi bir yerdir.

Abdülmecit'in Dolmabahçe Sarayını
yaptırmasına kadar 380 yıl Osmanlı-
ya idari merkezlik yapmıştır.

Topkapı Sarayı'nın ilk defa, adeta
bir müzeymiş gibi ziyarete açılması
Sultan Abdülmecid (1839-1861)
dönemine rastlar. O dönemin İngiliz
elçisine Topkapı Sarayı Hazinesi'ndeki
esyalara gösterilir

II. Abdülhamit döneminde halkın zi-
yaretlerine salı ve pazar açılması dü-
şünülmüşse de gerçekleşmemiş

Gazi Mustafa Kemal 9 Ekim 1924
tarihinde Topkapı Müzesi müdürlüğü
adı altında müze olarak halkın ziyare-
tine açmıştır.

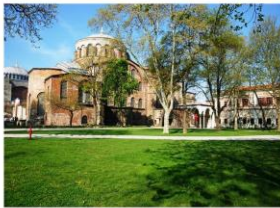

4

Bab-ı Hümayun (Saltanat Kapısı)

I. Avlu (Alay Meydanı)

Babüs selam (Orta Kapı)

Topkapı Sarayı

II. Avlu (Divan Meydanı)

Babü's saâde

Birun

Enderun

Harem

Adalet Kulesi

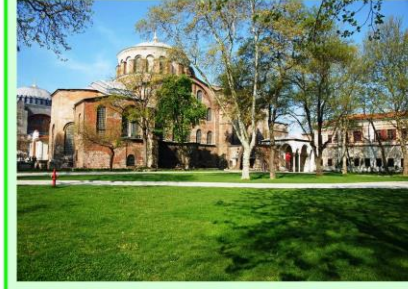
5

Bab-ı Hümayun (Saltanat Kapısı)

Sarayı şehirden ayıran, saray dışından sarayın birinci avlusuna giriş kapısı demektir. Güçlülük, yücelik, ululuk ve iyiliği temsil eder. Bab-ı hümayun'un sağ üst tarafına yazılmış :

'Zor duruma düşen her mazlum buraya sığınabilir'

cümlesi sarayın herkese açık olduğunun göstergesidir

I. Avlu (Alay Meydanı)

Bab-ı Hümayun'u Bab-üs Selam'a bağlayan 300 metre uzunluğundaki ağaçlı yol sultanların Cülus, Sefer, Cuma Selamlıklarına ihtişamla geçtiklerine sahne olmuştur.

Babüs selam (Orta Kapı)

Padişahın başka hiç kimsenin atla giremediği bu anıtsal kapı, II. Avluya açılır. Günümüzde Müze ziyareti bu kapıdan başlar.

II. Avlu (Divan Meydanı)

Osmanlı Devleti'nin yönetim merkezi ve bir tören alanı olan bu avlu Saray'ın inşası sırasında şekillenmiş, 16. yüzyılda özellikle Kanuni Sultan Süleyman döneminde genişletilerek yenilenmiştir. Avlunun dört yanı revaklarla çevrilidir

Babü's saâde

Üçüncü kapıdır ve üçüncü avluya açılır. Akağalar Kapısı diye de bilinir Sarayın birün ve enderun denilen kısımlarını birbirinden ayırmaktadır. Osmanlı'nın tek resmi bayramı olan padişahın tahta çıkış töreninde bayramlaşılır, tahta çıkma merasimi bu kapı önünde yapılır

6

Birun: Babihümayun ile Babüselam denen yere 'birinci yer', diğer adıyla Birun deniyor. Yabancı elçilerin kabulü ve padişahın tahta çıkışı gibi önemli devlet törenlerinin yanı sıra yeniçerilerin görkemli ulufe dağıtım törenlerinin yapıldığı alan burası.

Birundaki Görevli Teşkilatlar

- Yeniçeriler
- Altı Bölük Halkı (sipahiler, silahtar, sağ ve sol garipler, sağ ve sol ulufeciler.)
- Topçular ve Cebeciler
- Mehterler
- Müteferrikalar: (Enderun'dan çıkma içoğlanlar, beyzade çocukları, devlet ileri gelenlerinin çocukları vb.)
- Çeşnigirler
- Seyisler
- Çavuşlar ve çavuşbaşı (Haberleşme ve elçilik görevlerini yapar)

Saray üç bölümden oluşmaktadır.

Birun (Dış Saray)

Enderun (İç Saray)

Harem

7

Enderun: Babüssaade'den sonra girilen yer Enderun'dur. Burası resmi sarayın dışında kalan özel bölümlerden oluşuyor. Acemi oğlanların zeki ve yakışıklı olanlarından yetenek sınavıyla seçilenler Enderun'da yetiştirilmiş, bu sebepten dolayı buraya Enderun mektebi denmiş. Sarayda eğitim görmüş Harem'deki kadınlar Enderun'dan yetişenlerle evlendirilmiş böylece uzak yerlerde üst düzeyde görev alanların herhangi bir yerde yerli halktan biriyle evlenerek orada kök salmasının ve yerleşmelerinin önüne geçilmiş.

8

Enderundaki Odalar

Has Oda: Padişahın günlük hizmetine bakarlardı. Bugün Mukaddes emanetlerin ve devlet hazinesinin sergi-lendiği odadır

Hazine Odası: Padişahın özel hazinesine bakarlardı.

Kiler Odası: Yemek ve sofrta hizmetlerini yaparlardı.

Seferli Odası: Berber, terzi, müzisyen

Bunlar haricinde;
Büyük Oda, Küçük Oda, Doğancılar Odası bulunmaktadır.

- II. Murat döneminde Edirne'de kuruldu
- Fatih döneminde Topkapı Sarayına taşındı
- II. Mahmut döneminde kaldırıldı. Yerine;
Mekteb-i Maarifi Adliye kuruldu.

Harem: Padişahın özel evi konumundaki Harem, Kubbealtı'nın arka tarafından başlıyor ve Has Oda tarafına kadar devam ediyor. 259 oda, 4 mutfak, 6 kiler dairesi bulunan Harem'de 12 sandık odası, 8 hamam, 1 hastane ve cariyelerin yüzdüğü geniş bir havuza da yer verilmiş.

9

Harem Kapısı Sonrasında

Dolaplı Kubbe

Taşlık

Revaklı Avlu

Ayrıca;

Karaağalar Koğuşu

Şehzadeler Mektebi

Kızlarağası Dairesi

bölümlerini geçtikten sonra ancak haremın asıl giriş kapısına ulaşabilirsiniz

Valide sultan Dairesi

sonrasında;

Cariyeler Dairesi gelir

Çuhadar

Padişahın kaftan ve kürklerine bakan kişi (Dış giyiminden sorumlu)

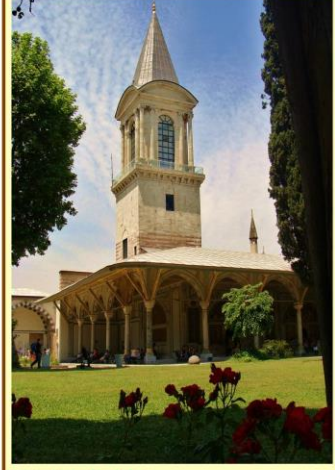
Arz Odası:

Padişahın divan-ı hümayun üyelerini ve yabancı devlet adamlarını kabul ettiği yer

Dülbentçi

Padişahın iç giyimi ve mücevherleri ile ilgilenen kişi
XIX. yüzyılda bu görevi **Esvapçıbaşı** yerine getirecektir.

Adalet Kulesi

Padişahların divan toplantılarını dinledikleri Adalet Kasrı, Fatih Sultan Mehmed döneminde bağımsız kule şeklinde bir bina olarak yapılmıştır.

Rikapdar

Hükümdarın ata binerken üzengisini tutan kişi

Kasrı Adalet

Padişahın divan-ı hümayun toplantılarını izlediği pencereye verilen isim

10

Hünkâr Hamamı:

Beyaz mermerlerden yapılmış. Birinci bölümü dinlenme, ikinci bölümü soyunma yeridir. Hamamın yıkanma bölümünde padişahların yıkandığı demir şebekeli yer bulunmaktadır.

Hünkâr Sofası

Padişahın saraydaki kadınlarla bayramlaştıkları eğlenceler yeridir. Kanuni döneminde yaptırılmıştır.

Sazende: Bu eğlencelerde görev alan kişi

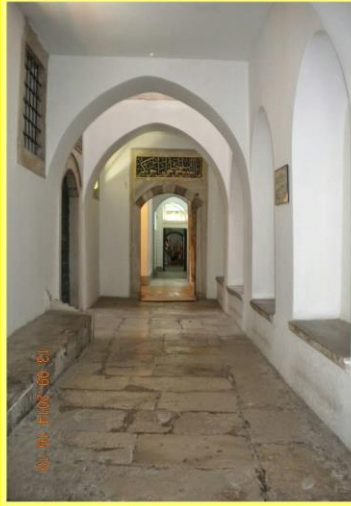

Çıkma Usulü

Cariyeler Padişahın iltifatına mahzar olmazsa "Çıkma Usulü" ile saray dışında görevlendirilen Kapıkulları ile evlendirilirdi. (Amaç; merkezi otoriteyi korumaktır.)

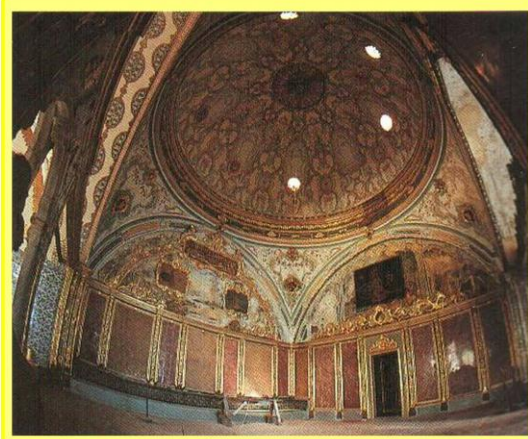

11

Altın Yol

Rivayete göre padişahın dini bayramlarda yada sefere giderken bu yolu kullanır geçerken de altın dağıtmış. Aynı zamanda şehzadelerin culüs törenine giderken haremdekilere altın saçtığı yerdir.

Kubbealtı (Kubbenişin)

Divan toplantılarını yapıldığı, tavanı süslü uzun ve geniş saçaklı yer. Fatih döneminden itibaren padişahlar Kasrı Adaletten divan toplantılarını takip ettiler.

12

Mecidiye Köşkü

Topkapı Sarayı'na en son yapılan binadır. Sultan Abdülmecid tarafından 1859 tarihinde Dolmabahçe Sarayı'nın mimarı Serkis Balyan Kalfa'ya yaptırılmıştır. Köşke ilk olarak Yeni Köşk denmişse de zamanla Sultan Abdülmecid'e atfen Mecidiye Köşkü olarak adlandırılmıştır.

Esvap Odası

Mecidiye Köşkü ile aynı dönemde, XIX.yüzyıl ortalarında Avrupa tarzında yapılmıştır. Padişahların tören kıyafetlerinin muhafazası için kullanılmıştır. Fatih Sultan Mehmed döneminden itibaren sarayda padişahların kıyafetlerinin ve mücevherlerinin muhafaza edildiği Esvap Odaları olmuştur. İlk dönemler Dölbent Ağası'nın yaptığı bu vazife zamanla **Esvapçıbaşı** ve maiyeti tarafından yerine getirilmiştir.

Sofa-i Hümayun: Padişahlar Avlusu olarak da anılır.

İçerisinde; Sofa Köşkü

Sofa Camii

Hekimbaşı Kulesi

Mecidiye Köşkü

Sofa-i Hümayun
alt bahçeleri

Esvap Odası

13

Bağdat Köşkü

IV. Murat Bağdat seferine giderken başlanmış ve 1639 yılında da yapımı bitirilmiştir. Köşk, günlük saray yaşamında padişahın sabah namazından sonra kahvesini içtiği dinlenme mekânı olduğu gibi önemli tarihi olaylara da sahne olmuştur.

Revan Köşkü

Sultan IV. Murat'ın Revan Seferi ve zaferi anısına, 1635 yılında yaptırılmıştır. Padişahların sarıklarınının bu odada korunması nedeniyle, Sarık Odası olarak da anılmaktadır.

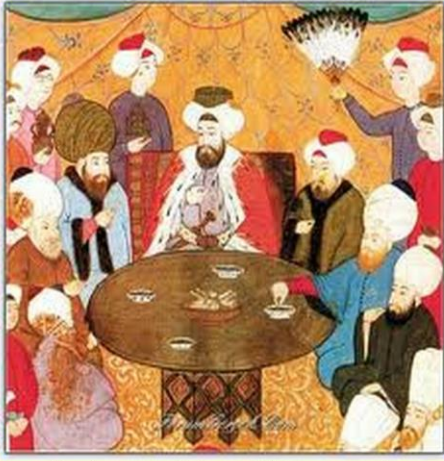
1733 yılında, Sultan I. Mahmut'un bağışladığı kitaplarla, Has Oda Kitaplığı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

İftariye Köşkü (İftariye Kamberiyesi)

Sarayda, manzarası en iyi olan balkonlardan biridir. Sünnet Odası'yla Bağdat Köşkü arasında, sofanın Haliç'e bakan kısmında yer alır. Köşk, Sultan İbrahim tarafından Ramazan'da iftar kandillerini gözlemek ve oruç açmak maksadıyla yaptırılmış.

Padişah yemek istediği zaman kapı-ağasına söyler o da bir hadım göndererek aynı emri sofracıya iletir.

Peşkir

Padişahın yemek yerken önüne ve soluna konan ağzını ve parmaklarını sildiği peçete

Kul Aşı

II. Viyana Kuşatması sırasında yeniçerilere verilen tas kebabı

16

Baklava Alayı

Ramazan ayının 15. günü hırka-i şerif ziyareti sonrası saray mutfağında baklava yapılır, baklava alayı düzenlenir yeniçerelere ve devlet erkanına dağıtılırdı

Futa

Baklavalardan sarıldığı örtü

Fodla

Yeniçerilerin ulufe alması sırasında has fırında pişirilen ve yeniçerelere dağıtılan pide

Kuşluk Yemeği

Yeniçerilerin ulufe alması sırasında çorba, zerde ve pilavdan oluşan yemekler

Padişah çatal ve bıçak kullanmaz. Önüne her zaman iki tane tahta kaşık konulmuştur. Bunlardan biri çorba içmek için, diğeri ise susuzluğunu gidermek için çeşitli meyvelerin limon-suyu ve şekerleri karıştırılması suretiyle yapılan hoşafı için kullanılır

Akide Merasimi

Yeniçeri ocağının büyük subaylarından kul kethüdası ile muzhır ağa Kubbealtı'na gelerek sadrazamın başkanlığındaki divan üyelerine ellerindeki tablolardan mangır (para) biçimindeki akide(bağlılık) şekerlerini sunardı. Bu ocaklıların padişaha bağlı olduklarının kanıtı sayılır divandakiler rahatları.

Gülbank

Akide törenini müteakip Kubbealtı önünde okunan fetih duası
(Hacı Bektaş Veli'nin Duası)

Yusufi

Babü'ssaâde önüne konulan tahta padişahın oturmasından sonra sarılan sarık

Kapaniçe

Yusufi sarıldıktan sonra sırtına giydirilen mücevher

Cam sanatı 16. yy'da Venedik'te ortaya çıkmış. Bir Mevlevi şeyhi İtalya'da öğrenip bu cam sanatını ülkemize getirmiş. III. Selim zamanında Beykoz'da kurulan imalathanelerde çeşitli eserler üretilmeye başlanmıştır.

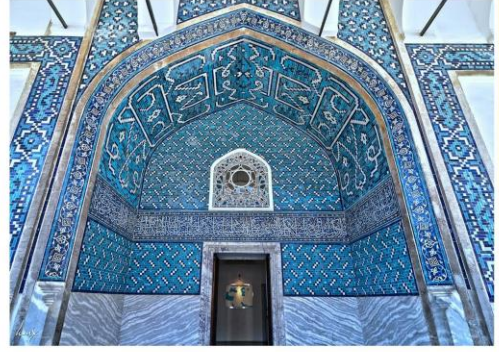
Çeşm-i Bülbül

Göze yaklaştırdık ışığa tutulduğunda içinde bülbül gözü şeklini görebildiği cam eşya sanatı

17

Çinili Köşk (Sırça Köşk)

Çinili Köşk, Topkapı Sarayı'nın dış surlarının içinde yer alan, 1472 yılından kalma bir köşktür

Osmanlı sultanı II. Mehmed tarafından yazlık saray ya da köşk olarak yaptırılmıştır.

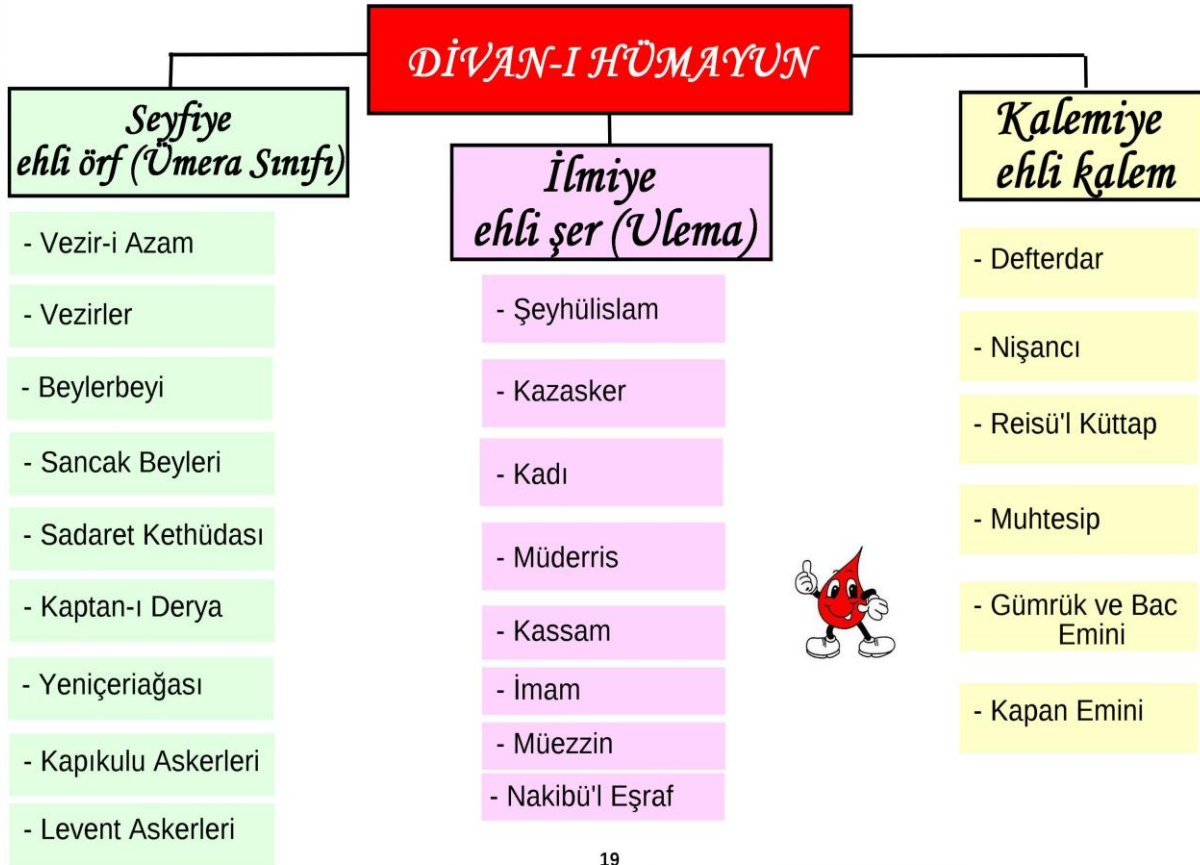
Sırça Köşk ya da Sırça Saray olarak da adlandırılır.

1875 ile 1891 yılları arasında Müze-i Hümayun (İmparatorluk Müzesi) olarak hizmet vermiştir.

1953 yılında Türk ve İslam Sanatları Müzesi olarak kamuya açılmıştır

Daha sonra İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin bünyesine katılmıştır

18

19

Vezir-i Azam

- Padişahın **vekîlidir**
- Padişahın **mührünü** taşır
- Fatih'ten itibaren **divan başkanlığı** yapmıştır.
- Fatih'ten itibaren **devşirme asıllı** kişiler vezir-i azam oldu
- II. Selim'den itibaren sefere çıkmayan padişahlar yerine **Serdar-ı Ekrem** unvanı ile seferlere çıktılar
- **Müslüman olması şart**

- Divan-ı Hümayun'un kaldırılmasıyla **Baş Vekalet** oldu.

Seyfiye ehli örf Yönetim - Askeri bölüm

Vezirler (Kebbealtı Vezirleri)

- Devlet işlerinin yürütülmesinde sadrazama yardımcı olurlar.
- **Vezir Sayıları**

Orhan Gazi	1	Fatih	4
I. Murat	2	Kanuni	7
- Vezir olabilmek için, sancakbeyliği, beylerbeylik ve Rumeli beylerbeyliğinde bulunmak gerekli

Beylerbeyi

- Osmanlıda eyaletin yöneminden sorumlu kişi

Sancakbeyi

- İdari ve askeri yapılanmada beylerbeyliklerden sonra gelen sancakları yöneten kişidir.
- Savaş zamanı emri altındaki tımarlı sipahiler ile beylerbeyinin emri altına girerdi.

20

Sadaret Kethüdası

- Sadrazam'ın baş yardımcısıdır.
- Divanla birlikte kaldırıldı.

- 1835'te yerini **Umur-ı Mülkiye Nezareti** 1837'de **Dahiliye Nezareti'** ne bağlandı.

Kaptan-ı Derya

- XVI. yüzyıldan itibaren vezir rütbesiyle divan toplantılarına katıldı. (Barbaros Hayrettin Paşa)

- 1878'te **Bahriye Nezareti** oldu.

Yeniçeri Ağası

- Yeniçerilerin en büyük komutanı
- Vezir rütbesinde olanlar divan toplantılarına katılırdı.

- 1826'da **Serasker**
- 1908'de **Harbiye Nezareti** olmuştur.

21

İlmiye mederseden yetişen
ehli şer bilgili kişiler

Şeyhülislam

- Doğrudan divan üyesi değildir.
- Alınan kararların dine uygunluğunu denetler (**Fetva**)
- **Müslüman Türk olması şart.**

-1826' Ağa Kapısının Şeyhülislam'a tahsis edilmesiyle **Bab-ı Meşihat Dairesi** oluştu. Cami ve Medreselerdeki arşivler buraya taşındı.

Kazasker

- Şer-i davalara bakan askeri hakim
- Kadı, müderris ve din görevlilerini atar
- Kadı kararlarını bozup değiştirme hakkına sahip (**Temyiz Mahkemesi**)
- **Türk soyundan olması şart**
- Divan-ı Humayun'un kaldırılmasıyla;

- **Âdevi Nezaret (Adalet Bakanlığı)** ve
- **Meclis-i Maarifi Umumiye Nezareti (MEB)** dönüştü.

Kassam

- Mirasçılar arasında terekeyi paylaştıran ve yetimlerin mirasını koruyan ve idare eden şer'i memur, mahkeme-i şer'iyye memurudur.

Müderris

- Medrese eğitmeni

22

Kalemiye Bürokrasi ve
ehli kalem Mali sınıf

Defterdar

- Kanunnameye göre padişah malının vekilidir.
- I. Murat döneminde kuruldu
- Fatih döneminde Anadolu ve Rumeli Defterdarlığı oluşturuldu.
- Yavuz döneminde **Halep** 'te bir defterdarlık daha oluşturuldu. (**Merkezde değil**)
- XVI. yüzyıl ortalarında **Şıkkı Sâni** adında üçüncü bir defterdarlık oluşturuldu.

- 1838'de **Maliye Nâzırı** oldu

Ruznamçe Kalemi

Devlete hergün gelen gelirlerin kaydedildiği yer

Tarihçi Kalemi

Maliye belgelerinin tarihlendiği kalem

Maliye Emirleri Kalemi

Maliye ile ilgili emirlerin yazılıp ilgili yerlere gönderildiği kalem

23

Nişancı

- Fermanlara, Beratlara **Tuğra** çeker
Tuğra, Roma geleneğinin devamı olarak belgelerin başına konulurdu
- Tımarların dağıtılması ve bunların kaydedilmesinden de sorumluydu.
- Tapu ve kadastrolardan sorumludur.

- ilk nişancı,
Muhammed Asgarü'l Cezeri
- 1836 yılında
Dâhiliye Nezareti oldu

Topkapı Sarayındaki
Büyükelçiler

Çavuşbaşı: Divan-ı Hümayunda reis'ül-küttaba yardımcılık yapan çavuşbaşı, padişahın huzuruna çıkacak elçilere eşlik etme görevinde idi. Divan çalışmalarında elinde gümüş bir değnek ile ayakta dururdu. Divan üyelerini karşılamak ve uğurlamak, Divan'ın çalışmalarının aksatılmadan yürütülmesini sağlamak başlıca görevlerinden idi.

Reissül Küttap

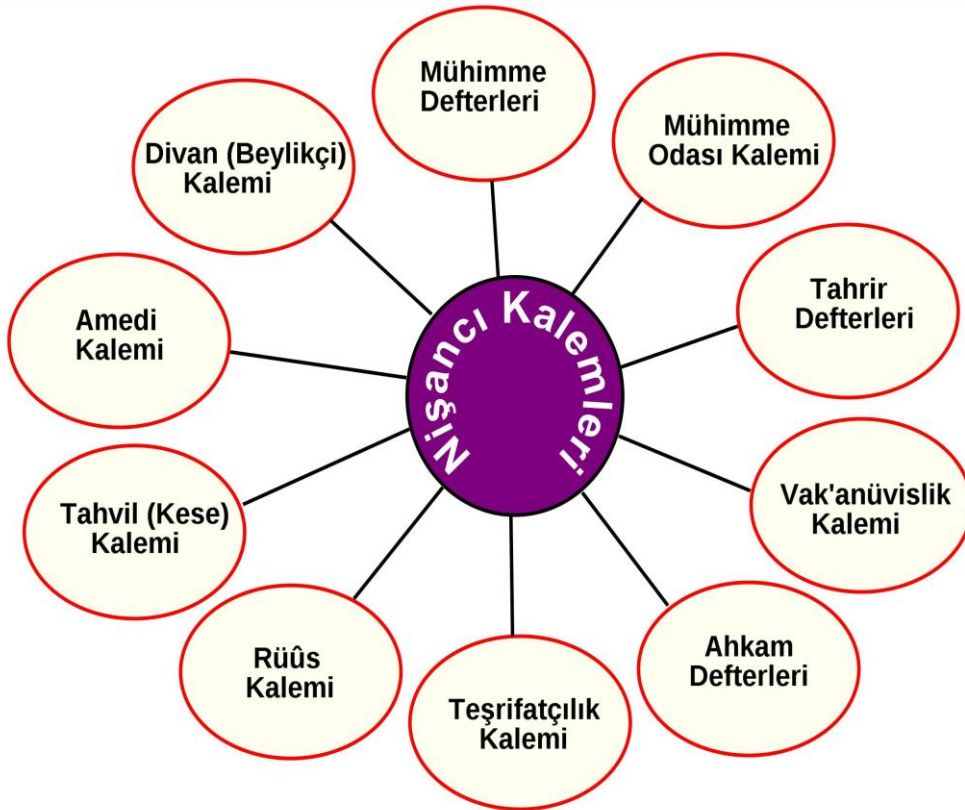
- Nişancı ile çalışanlar küttap, başındaki isim Reis-ül Küttap'tır.
- XVII. yüzyılda nişancıya bağlı görev yaptı.

- 1836 yılında
Hâriciye Nezareti oldu

Büyük Tezkireci
Küçük Tezkireci
Çavuşbaşının muavinleri

Çavuşbaşı

- 1837'de
Deâvi Nezareti'ne
- 1875'te
Adevi Nezareti'ne bağlandı.

Divan (Beylikçi) Kalemî

Divanda alınan kararların ilgili yerlere havalesi burada yapılır. Ferman ve Beraatler burada yazılır. Reissül Küttabın emri altındadır.

Amedi Kalemî

Reissül Küttabın hususi kalemî değildir. Padişah ile Sadrazam arasındaki yazışmalar ile dış ilişkilere ait yazışmaları yürütür.

Tahvil (Kese) Kalemî

Veizir, Beylerbeyi, Sancakbeyi gibi üst mevkilerdeki görevlilerin özlük işlerinin kayıtlarının tutulduğu yer.

Rûûs Kalemî

Tahvil Kalemî dışındaki bütün devlet memurlarının özlük işlerinin kayıtlarının tutulduğu yer

Mühimme Defterleri

Divan-ı Hümayun toplanmalarının kayıtlarının tutulduğu defterler

Tahrir Defterleri

Yeni fetholunan veya Osmanlı topraklarına katılan memleketlerin arazilerinin tescil amacıyla yazılan defterler

Mühimme Odası Kalemî

1797 tarihinde çıkan nizamnameyle, dîvân veya beylikçi kalemelerindeki Mühimme Nüvislerin (yazanların), bir yerde çalışmalarını için Mühimme Odası veya Mühimme Kalemî kurulmuştur

Hacegân: Divan-ı Hümayun kalemelerinin şeflerine verilen ad

Vak'anüvislik Kalemî

XVIII. yüzyıl başında ortaya çıktı. Bu kalem, devlet işlerine ait, verilen vesikaları tetkik ve kaydederd

İlk Vakanüvis Tarihçi

Mustafa Naima Efendi

Teşrifatçılık Kalemî

Devlet merasimlerinde protokolden sorumlu kişi

Ahkam Defterleri

Eyaletlere ait tutulan defterlerdir. Kadı ve valilere yazılan hükümler bulunur. Mühimme defterlerinde olduğu gibi nişancı bu defteri tutar, defterdar arada kontrol eder

26

Muhtesip (Kalemîye)

Esnafın denetimini yapan üretimin kaliteli yapıp yapılmadığını, belirlenen fiyatlara uyulup uyulmadığını denetler.

Kapan Emîni (Kalemîye)

Pazarlara gelen ürünlerin tartılması, adaletli dağıtımının yapılması işlerini yürütür.

Kapan: Şehir ve kasabalarda çevreden gelen ürünlerin toplandığı ve toptancılara dağıtıldığı yer

Bunlar Önemli!

Gümrük ve Bac Emînleri (Kalemîye)

Zanaat ve ticaret faaliyetlerinde bulunan kişilerden vergi toplarlar.

Nakibü'l Eşraf (İlmiye)

Hız. Muhammed'in soyundan gelen Seyid ve Şeriflerin gelir, isim vb. durumlarını kayda alan kişiye denir. Padişahlara taht değişikliği sırasında kılıç kuşatır

Nakibü'l Eşraf defterlerine **Şecere-i Tayyibe** denir.

27

Divan Çeşitleri

İkinci Divanı

Divanda eksik kalan konular görüşülürdü

Çarşamba Divanı

İstanbul meseleleri görüşülürdü

Cuma Divanı

Şer'î ve Örfî davalara bakılan divandır

Bu üç divan sadrazam konağında düzenlenirdi.

Sefer Divanı

Sefer öncesi toplanırdı.

Ulûfe Divanı

Ulufe dağıtımından önce toplanır

Galabe Divanı

Elçi kabulünde toplanırdı

At Divanı

Sefer esnasında at üzerinde yapılırdı

Ayak Divanı

Olağanüstü durumlarda toplanırdı

28

Memleket Yönetimi

İDARİ BİRİM	YÖNETİCİ	GÜVENLİK	ADALET
Eyalet	Beylerbeyi	Subaşı	Kadı
Sancak	Sancakbeyi	Subaşı	Kadı
Kaza	Kadı	Subaşı	Kadı
Köy	Köy Kethüdası	Yiğitbaşı	Kadı Naibi

1864 Vilayet Nizamnamesi ile
Vilayet
Liva (Sancak)
Kaza
Köy birimlerine ayrıldı

Nahiye: 1871'de oluşturulan köy ile kaza arasındaki yönetim birimi

Mutasarrıf: Tanzimat döneminde sancak yöneticilerine verilen isim

Mütesellim: Beylerbeyi ve sancakbeylerinin görev yerlerine gitmeyip görevlerini bıraktıkları kişiler. Önceleri bunlara **Müsellim** denirdi.

29

Taşra Teşkilatı

Salyanesiz Eyaletler

Tımar Sistemi

Dirlik

Salyaneli Eyaletler

Malikane Sistemi

Mültezim

İltizam Sistemi

Hidiv

Mukataa

Muhasıllık

Bağlı Hükümet ve Beylikler

Voyvoda

Harameyn Vakıfları

30

Taşra Teşkilatı

Salyanesiz Eyaletler

- **Tımar** sistemi uygulanır
- Arazilerine **Dirlik Arazi** adı verilir
- Yıllık geliri devlet memurları ve tımarlı sipahilere ayrılmıştır.

Rumeli	Erzurum	Şam
Sivas	Karaman	Halep
Bosna	Budin	Kefe
Musul	Diyarbakır	Trabzon

Salyaneli Eyaletler

- **İltizam** sistemi uygulanır

Muhasıllık: İltizam sistemi tanzimat döneminde kaldırıldı. Eyalet ve sancaklardaki vergilerin toplanması için muhasıllık sistemi kuruldu. Muhasıl vergileri toplar. Muhasıl başlangıçta hasların denetiminden sorumlu idi.

- Arazilerine **Mukataa Arazi** adı verilir **Hidiv**: Mısır Valisi
- Geliri doğrudan hazineye aktarılır
- İhale usulü ile verilir. kazanan kişiye **Mültezim** denir
- İltizam ömür boyu verilirse buna **Malikane Sistemi** denir. (1691)

(İltizam'ı ilk Fatih uyguladı, İslahat Fermanı ile kaldırıldı)

Mısır	Trablusgarp	Bağdat
Habeş	Tunus	Cezayir
	Yemen	

31

Bağlı Hükümet ve Beylikler

- İç işlerinde serbest, dış işlerinde Osmanlı'ya bağlı olanlardır.
- Devlete yıllık vergi verirler, savaş zamanı asker gönderirlerdi.
- Yöneticilerini genelde devlet atardı. Seçilen Padişah onayını almak zorunda

Voyvoda: Eflak, Boğdan yöneticisi
Kırım: Asker yollar, Vergi vermezdi
Hicaz: Asker yollamaz, **Harameyn** Vergi vermezdi **Vakıfları**

Kırım	Erdel	Hicaz
Eflak	Boğdan	

32

<p><i>Sadaret Kaymakamı</i></p> <p>Sadrazam sefere çıktığında yerine bakan kişi</p>	<p><i>Kethüda</i></p> <p>Köylerdeki devlet halk ilişkisini düzenler</p>	<p><i>Müşirlik</i></p> <p>Tımar sisteminin kaldırılmasının ardından Rumlidaki askeri birlik</p>
<p><i>Taht Kadısı</i></p> <p>İstanbul Valisi</p>	<p><i>Kocabaş</i></p> <p>Kazalardaki gayri müslimlerin asayişine bakar</p>	<p><i>Asesbaşı</i></p> <p>Çarşı Pazarların gece güvenliğinden sorumlu</p>
<p><i>Şehremini</i></p> <p>Belediye işlerinden sorumlu kişi</p>	<p><i>Bed-i Besmele</i></p> <p>Şehzadelerin ilk derse başlaması</p>	<p><i>Paşa Sancağı</i></p> <p>Beylerbeyinin bulunduğu sancak</p>

33

Toprak Sistemi

Miri Arazi

Mukataa Paşmaklık Malikane

Ocaklık Yurtluk Vakıf

Dirlik

Has

Zeamet

Tımar

Eşkinici

Mustahfaz

Hizmet

Mülk Arazi

Öşri Topraklar Haraci Topraklar

Çift Resmi

Öşür

Harac-ı Mukaseme

Harac-ı Muvazzaf

34

Miri Arazi (Devlete ait arazi)

Devlete ait topraklardır. İşletme hakkı devlete, yapılan hizmet karşılığı kamu görevlilerine verilir. Yedi bölüme ayrılır.

Mukataa (Havass-ı Hümayun)

Geliri doğrudan doğruya devlet hazinesine aktarılan topraklardır. Salyaneli eyaletlerde ihale usulü belirlenirdi. İhaleyi kazanan kişiye mültezim denirdi. Mültezim vergileri toplardı.

Paşmaklık

Padişahların eşleri sultan hanım, annesi ve kızları için ayrılan topraklardır.

Malikane

Üstün hizmet karşılığı devlet adamlarına mülk olarak verilen topraklardır

Ocaklık

Kale komutanlarına ve tersane giderlerine ayrılmıştır. Öldüklerinde miras bırakabilirlerdi

Yurtluk

Geliri sınır boylarındaki görevlerine karşılık Türkmenlerden oluşan akıncılara ve kale muhafızlarına verilen topraklardır.

Vakıf

Devlet hazinesine ait olan yada kişilerin mülk arazi gelirlerinin sosyal kurumların masrafları için ayrılan topraklardır.

Dirlik

Belli bir hizmet karşılığı devlet memurlarına ve askerlerine verilen topraklardır. Salyanesiz eyaletlerde uygulanır. Dirlik sahipleri geçimlerini sağladıktan sonra kalanının belli bir oranıyla asker yetiştirmek (Cebelü) zorundadır. Bu topraklar gelirlerine göre üçe ayrılır.

Has

Zeamet

Tımar

35

Dirlik Arazi

Has:

Geliri 100 Bin akçeden fazla olan topraklardır. Padişah ailesine, divan üyelerine, eyalet ve sancak beylerine verilirdi.

Zeamet:

Geliri 100 Bin ile 20 Bin akçe arası olanlara verilirdi. Subaşlarına, kadınlara, eyalet merkezindeki defterdar ve diğer orta dereceli memurlara verilirdi.

Timar:

Geliri 20 Bin ile 3 Bin akçe arasında olanlara verilirdi. Savaşta yararlılık gösteren Timarlı Sipahilere verilirdi. 3'e ayrılır.

Mülk Arazi

Yüksek devlet memurlarına verilen topraklardır. Şahsa aittir. Miras olarak bırakabilir veya satabilir. İkiye ayrılır.

Öşri Topraklar: Fethedilen bölgelerde müslümanlara ait arazilerdir.

Arazi vergisi olarak *Çift Resmi*
Ürün vergisi olarak *Öşür* öderlerdi.

Haraci Topraklar: Fethedilen bölgelerde müslüman olmayanlara ait arazilerdir.

Arazi vergisi olarak *Harac-ı Muvazzafa*
Ürün vergisi olarak *Harac-ı Mukaseme*

Eşkinçi: Savaşta yararlılık gösteren askerlere verilirdi

Mustahfaz: Geliri cami, imam ve hatiplere verilen topraklardır.

Hizmet: Sarayda düşük dereceli memurlara verilen topraklardır

II. Mahmut döneminde timar sistemi kaldırıldı

36

Müsadere Sistemi

Ölen, öldürülen, idam edilen veya haksız kazanç elde eden yüksek derecedeki devlet memurlarının mallarına devletçe el konulmasıdır

Müsadere sistemi Orta Çağ Avrupa'sında derebeylik düzeninin oluşmasına engel olmak için alındı.

Müsadere sistemi II. Mahmut döneminde kaldırılmıştır. Amacı ise özel mülkiyeti güvence altına almaktır.

37

**İCMAL
DEFTERLERİ**

**CİZYE
DEFTERLERİ**

TAHRİR

**MUFASSAL
DEFTERLERİ**

**AVARİZ
DEFTERLERİ**

Tahir Usta benim de
bakkal defteri
var :)

38

**İCMAL
DEFTERLERİ**

Arazi tahrir defterlerinin çeşididir. Dirlık sahiplerinin adları gelirleri belirtilir.

**CİZYE
DEFTERLERİ**

Cizye, gayri müslimlerden alınan askerlik ve güvenlik vergisidir. Cizye mükellefi kişilerin kayıt altına alındığı defterlerdir

TAHRİR

Mali ve askeri konularda yapılan kayıtlara sayımlara denir. Kısacası Kayda geçmedir.

**MUFASSAL
DEFTERLERİ**

Köy ve mezra adları ile vergi mükellefi reayanın adları, bölgede yetişen ürünler, bunlardan alınacak öşür miktarları ve diğer vergi çeşitlerinin miktarı ve cinsleri belirtilir.

**AVARİZ
DEFTERLERİ**

Avarız, olağanüstü durumlarda toplanan vergilerdir. Bu vergi-tespiti ve dağıtımının yapıldığı defterdir.

39

A- Kapıkulu Askerleri

Piyadeler	Süvariler
Acemioğlanlar Ocağı	Sipahtar
Yeniçeri Ocağı	Silahtar
Cebeci Ocağı	Sağ Ulufeciler
Bostancılar Ocağı	Sol Ulufeciler
Humbaracı Ocağı	Sağ Garipler
Lağımçı Ocağı	Sol Garipler
Topçu Ocağı	
Top Arabacıları Ocağı	

B - Eyalet Askerleri

Tımarlı Sipahiler
Akıncılar
Azaplar
Farisanlar
Yayalar
Müsellemler
Yörükler
Deliler
Gönüllüler
Beşliler
Sakalar
Turnacılar

C- Yardımcı Kuvvetler

Bağlı Beyliklerin Askerleri

A- Kapıkulu Askerleri

Piyadeler

Acemioğlanlar Ocağı

I. Murat tarafından Gelibolu'da fetihlerin genişlemesiyle kurulmuştur. Fetihlerde esir düşen Hıristiyan çocuklar Türk-İslam terbiyesiyle yetişmişler, acemi oğlanlar ocağına verilmişlerdir. Savaş usul ve nizamını öğrendikten sonra yeniçeri ocağına nakledilirdi.

Yeniçeri Ocağı

Acemi ocağı ile birlikte I. Murat tarafından kurulmuştur. Kapıkulunun en itibarlı bölümüdür. Savaşta ve barışta padişahı korumakla görevlidir. Sürekli askerdirler. Evlenemezler hatta başka işle uğraşamazlar. Genel komutanları Yeniçeri Ağasıdır. Devletten üç ayda bir ulufe adı verilen maaş; her padişah değişikliğinde culüs bahşişi alırlardı.

Bostancılar Ocağı

Saray ve Köşkleri koruyan askeri birliklerdir.

Humbaracı Ocağı

Havan toplarını, mayınları ve el bombalarını üreten ve kullanan sınıftır.

Cebeciler

Kapıkulu piyadelerinin silahlarını onaran, bakım ve tamirini yapan cephaneden sorumlu ocaktır.

Topçu Ocağı

Savaşlarda yeniçerilerin önlerinde sıralanır, yeniçerileri korurlar, düşman ilerleyişini durdururlardı. Topları yaparak savaşlarda kullanan ocaktır

Top Arabacıları Ocağı

Topları taşıyan, arabaları yapan ve kullanan ocaktır.

Lağımçılar Ocağı

Kale kuşatmaları sırasında tünel kazan, patlayıcı yerleştiren ve kalelerin çökertilmesini sağlayan ocaktır.

Humbaracılar, Top arabacıları ocağı ve lağımçılar Fatih'ten sonra kurulmuştur.

Süvariler

Sipahiler

Hükümdarın sağında bulunarak sefere giderlerdi

Silahtar

Hükümdarın solunda bulunarak savaş meydanında sipahi ile beraber padişahın çadırını korurlardı.

Sağ - Sol Ulufeciler

Savaşta saltanat sancaklarını korurlardı.

Sağ - Sol Garipler

Ordu ağırlıklarını ve hazineyi korurlardı.

Altı Bölük Halkı

B - Eyalet Askerleri

Tımarlı Sipahiler

Dirlik sistemi sonucunda oluşan Türkmenlerden oluşan atlı birlikler. Masraflarını Dirlik sahibi karşılar. Savaş Zamanı bağlı oldukları bey ile savaşa katılırlardı. Devletin asıl savaş gücüdür. Maaş almazlar

Akıncılar

Sınır güvenliği için kuruldu. Düşman ülkelerine akınlar düzenleyip hakkında bilgi toplarlardı. Düşmana askeri ve ekonomik kayba uğratıp pusula kurmasını önlerlerdi.

Azaplar

Bekar anlamındadır. Savaş zamanlarında orduya katılırlardı.

Farisanlar

Sınır boylarındaki kaleleri korumakla görevli askeri birlik

Turnacılar

Ordu içi haberleşmeyi sağladılar

Yaya ve Müsellemeler

Ordunun geçeceği yolları açmak köprüleri tamir etmekle görevli askeri birlik

Yörükler

Zorunlu iskan politikası sonucu ordu kademesine alındılar.

Deliler

İri cüsseli ve kıyafetleri ile düşmana korku saldı. Öncü birliklerdir. Sınır boylarını korudular

Gönüllüler

Sınırlardaki şehir ve kasabaları korudular.

Beşliler

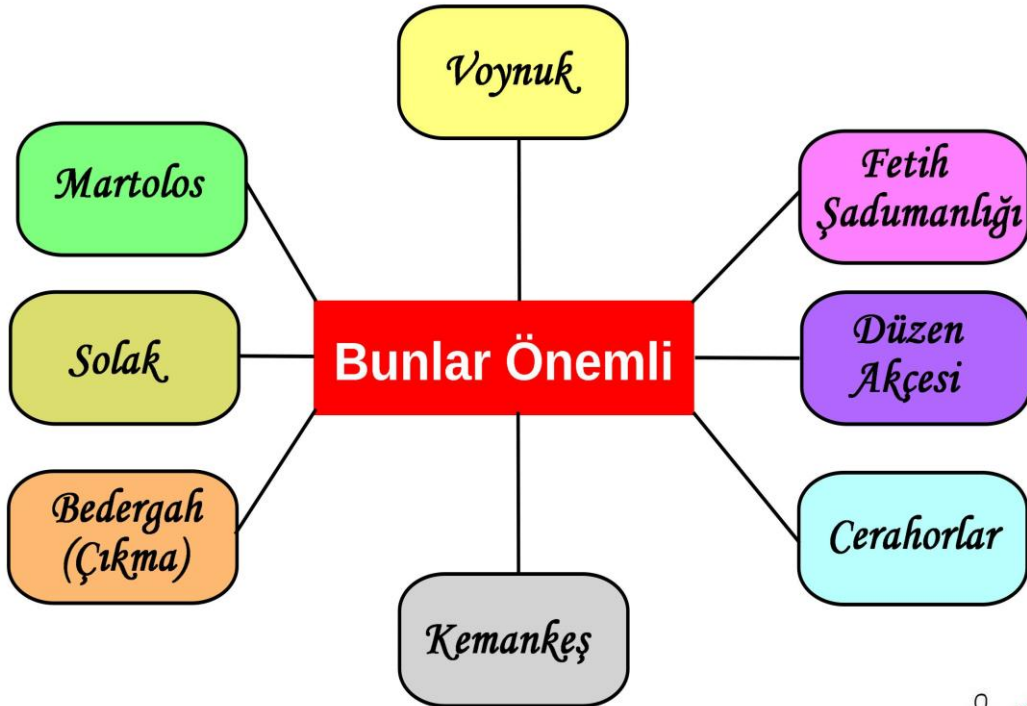
Geri hizmetten sorumludurlar.

Sakalar

Ordunun su ihtiyacını karşıladılar

C- Yardımcı Kuvvetler

Kırım Eflak, Boğdan ve Arnavutluk gibi bağlı beylik ve devletlerden alınan askeri kuvvetler

Martolos

Gay-i müslim askerleden oluşur. Düşman savunma sistemlerini bozarlar, keşif yaparlar, haber ulaştırırlar, gerektiğinde merkez orduya katılırlar, belirli bölgelerin ve sınırların emniyetini sağlarlar

Voynuk

Gay-i müslim askerleden oluşur. Atlara bakarlar, at arabalarını sürerler, geri hizmetlerde bulunurlar, ordu malzemelerini korurlar

Cerahorlar

Gay-i müslim askerleden oluşur. İlk zamanlarda ordunun malzemelerini taşıdılar daha sonra askeri inşaatlarda işçi olarak çalışırlar

Bedergah (Çıkma)

Acemi ocağından diğer birliklere geçiş

Fetih Şadumanlığı

Kazanılan askeri zafer

Düzen Akçesi

Yeniçeriocağına yeni kayıtlılara verilen para

Solak

Osmanlı kapıkulu teşkilatı bünyesinde yer alan ve görevi padişahın muhafızlığını yapmak olan koruma görevlisi.

Kemankeş: Okçu

44

DENİZ KUVVETLERİ

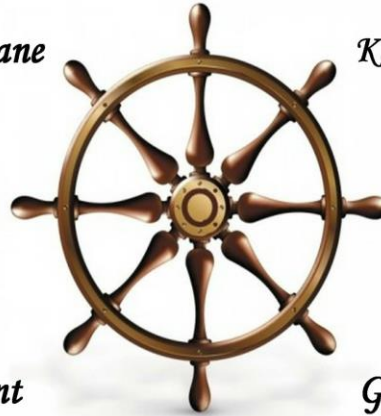
İlk Tershane

İlk Donanma

Kalyoncu

Kaptan-ı Derya

Forsa

Levent

Çabya

Tershane Emni

45

DENİZ KUVVETLERİ

İlk Donanma

Karasioğullarının alınmasıyla ilk Orhan Gazi döneminde oluştu

İlk Tershane

Gelibolu'da Yıldırım Bayezit döneminde yapıldı

Kaptan-ı Derya

Deniz Komutanı

Levent

Deniz Askeri

Tershane Emini

Tershane Sorumlusu

Gabya

Yelkenleri açan ve Muhafaza eden

Kalyoncu

Yelkenli gemilerde Kazalardan seçilen bahriye sınıfı

Forsa

Esirlerden oluşan kürekçiler

